

ปัญหากฎหมายเกี่ยวกับกระบวนการพิจารณาและฟื้นฟูเด็กและเยาวชนผู้กระทำผิด¹

ญาณพัฒน์ วีระเดช²

จากการศึกษาปัญหากฎหมายเกี่ยวกับกระบวนการพิจารณาและฟื้นฟูเด็กและเยาวชนผู้กระทำผิด โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาแนวคิด ทฤษฎีและหลักการที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการพิจารณาและฟื้นฟูเด็กและเยาวชน ตลอดจนไปจนถึงการศึกษามาตรการทางกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการพิจารณาและฟื้นฟูเด็กและเยาวชนของประเทศไทยและต่างประเทศ เพื่อนำมาวิเคราะห์ปัญหาที่ซึ่งจากการศึกษาพบว่ากระบวนการยุติธรรมสำหรับเด็กและเยาวชนเป็นระบบที่มุ่งเน้นการฟื้นฟูและแก้ไขพฤติกรรมของผู้กระทำ ความผิดวัยเยาว์มากกว่าการลงโทษ โดยตั้งอยู่บนหลักคิดว่าการกระทำผิดของเด็กส่วนใหญ่เกิดจากความไม่รู้เท่าไม่ถึงการณ์ วุฒิภาวะทางอารมณ์และสติปัญญาที่ยังไม่สมบูรณ์ ตลอดจนการได้รับอิทธิพลจากสภาพแวดล้อมทางครอบครัว สังคม และเศรษฐกิจที่ไม่เอื้อต่อการพัฒนาอย่างเหมาะสม³ เด็กจึงถูกมองในฐานะบุคคลที่ยังสามารถแก้ไข ฟื้นฟู และพัฒนาได้ หากรัฐจัดให้มีมาตรการที่เหมาะสมมากกว่าการใช้การลงโทษเชิงตอบแทนความผิด แม้ว่าปัจจุบันประเทศไทยจะมีกฎหมายหลักที่ใช้บังคับเกี่ยวกับอาชญากรรมและกระบวนการยุติธรรมสำหรับเด็กและเยาวชนอย่างเป็นระบบ แต่โครงสร้างของกฎหมายดังกล่าวกระจายอยู่ในกฎหมายหลายฉบับ⁴ โดยประมวลกฎหมายอาญาได้กำหนดบทบัญญัติเกี่ยวกับเด็กและเยาวชนในประเด็นความรับผิดชอบทางอาญาและการลดมาตราส่วนโทษตามเกณฑ์อายุ อันสะท้อนหลักการว่าความสามารถในการรับรู้ผิดชอบของเด็กแตกต่างจากผู้ใหญ่ และไม่ควรถูกลงโทษในระดับเดียวกันกับบุคคลที่มีวุฒิภาวะสมบูรณ์ ขณะเดียวกันพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 ได้กำหนดกรอบกระบวนการพิจารณาคดีและมาตรการเฉพาะสำหรับเด็กและเยาวชน โดยเน้นการคุ้มครองสิทธิ การพิจารณาสภาพแวดล้อมของเด็ก และการใช้มาตรการแก้ไขบำบัดฟื้นฟูแทนการลงโทษทางอาญาเป็นหลัก⁵ นอกจากนี้ พระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546 ยังมีบทบาท

¹บทความนี้เรียบเรียงจากการค้นคว้าอิสระ เรื่อง ปัญหากฎหมายเกี่ยวกับกระบวนการพิจารณาและฟื้นฟูเด็กและเยาวชนผู้กระทำผิด โดยมีอาจารย์ที่ปรึกษา คือ รองศาสตราจารย์สุชสมัย สุทธิบดี และคณะกรรมการสอบ คือ รองศาสตราจารย์พิเศษปัญญา สุทธิบดี และรองศาสตราจารย์ประเทือง ธนนิผล

²นักศึกษาระดับปริญญาโท หลักสูตรนิติศาสตรมหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ วิทยาเขตบางนา มหาวิทยาลัยรามคำแหง

³นพพร สุนันท์ทีกานนท์ และคณะ. หลักการและกฎหมายเกี่ยวกับการดูแลเด็กนอกระบบการศึกษา (General Principles and Laws for Supporting Out-of-School Children). พิมพ์ครั้งที่ 1. ปทุมธานี: บริษัท นัชชาวัฒน์ จำกัด, 2564.

⁴ประเทือง ธนนิผล. กฎหมายเกี่ยวกับการกระทำของเด็กและเยาวชนและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว (Law on Juvenile Delinquency and Procedure of the Juvenile and Family Court). พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2562.

⁵พรพรรณรัตน์ เกรียงวัฒนา. สิทธิเด็กกับการกระทำความผิด. กรุงเทพฯ: สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ, 2561.

สำคัญในการวางหลักการคุ้มครองสวัสดิภาพและประโยชน์สูงสุดของเด็ก โดยกำหนดให้หน่วยงานของรัฐต้องดำเนินการใด ๆ ต่อเด็กโดยคำนึงถึงศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์และการพัฒนาอย่างรอบด้านของเด็กเป็นสำคัญ⁶ กฎหมายดังกล่าวจึงทำหน้าที่เสริมสร้างมิติการคุ้มครองและการเยียวยาให้แก่กระบวนการยุติธรรมเยาวชน มิให้จำกัดอยู่เพียงการจัดการกับการกระทำความคิดเท่านั้น แต่ครอบคลุมถึงการป้องกันและแก้ไขปัจจัยเสี่ยงเชิงโครงสร้างที่นำไปสู่การกระทำผิดของเด็กและเยาวชนในระยะยาว

กฎหมายที่กล่าวมานี้ย่อมวางหลักการคุ้มครองเด็กและเยาวชนโดยยึดแนวคิดการฟื้นฟู แก้ไขพฤติกรรม และประโยชน์สูงสุดของเด็กเป็นแกนกลาง เพื่อให้สอดคล้องกับพัฒนาการทางร่างกาย จิตใจ และสติปัญญาของเด็ก ตลอดจนพันธกรณีด้านสิทธิเด็กตามหลักสากล⁷ อย่างไรก็ตาม เมื่อพิจารณาการบังคับใช้กฎหมายของไทยในทางปฏิบัติกลับพบว่า กลไกทางกฎหมายดังกล่าวยังไม่สามารถตอบสนองต่อสภาพปัญหาอาชญากรรมเด็กและเยาวชนที่มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นและมีความรุนแรงซับซ้อนมากขึ้นได้อย่างมีประสิทธิภาพ⁸ ซึ่งสาเหตุสำคัญประการหนึ่งคือ โครงสร้างของกฎหมายและกระบวนการยุติธรรมเยาวชนยังคงให้น้ำหนักกับการควบคุมตัวและการจำกัดเสรีภาพเป็นเครื่องมือหลักในการจัดการกับเด็กที่กระทำผิด โดยเฉพาะในคดีร้ายแรงหรือคดีที่สังคมให้ความสนใจสูง แม้มาตรการดังกล่าวจะถูกอธิบายในเชิงคุ้มครองและป้องกันอันตรายต่อสังคม แต่ในทางปฏิบัติมักขาดระบบการฟื้นฟูเชิงลึกที่สามารถแก้ไขปัจจัยต้นเหตุของการกระทำผิดได้อย่างแท้จริง⁹ ส่งผลให้เด็กและเยาวชนจำนวนไม่น้อยกลับเข้าสู่วงจรการกระทำผิดซ้ำหลังพ้นกระบวนการยุติธรรม นอกจากนี้ การเพิ่มขึ้นของอาชญากรรมเด็กและเยาวชนในปัจจุบันมิได้เป็นเพียงผลจากความประพฤติส่วนบุคคลของเด็กเท่านั้น หากแต่สะท้อนถึงการเปลี่ยนแปลงของโครงสร้างสังคม เศรษฐกิจ และเทคโนโลยีที่กฎหมายยังปรับตัวไม่ทัน ไม่ว่าจะเป็นความเหลื่อมล้ำทางสังคม ความอ่อนแอของสถาบันครอบครัว การเข้าถึงสื่อและเทคโนโลยีโดยขาดการกำกับดูแล ตลอดจนสภาพแวดล้อมทางสังคมที่เอื้อต่อความรุนแรง เมื่อกฎหมายยังคงใช้กรอบคิดและมาตรการในลักษณะเดิม ย่อมทำให้การจัดการปัญหาอาชญากรรมเด็กเป็นเพียงการแก้ไขที่ปลายเหตุ

ด้วยเหตุนี้ จึงอาจกล่าวได้ว่า แม้กฎหมายไทยจะวางหลักการด้านการคุ้มครองและฟื้นฟูเด็กไว้อย่างชัดเจนในเชิงนิติบัญญัติ แต่ช่องว่างระหว่างเจตนารมณ์ของกฎหมายกับการบังคับใช้ในทางปฏิบัติยังคงดำรง

⁶ ทัศนวัชร อภิชาติเฉลิมรัฐ. “หลักประโยชน์สูงสุดของเด็กกับการลงโทษทางร่างกายตามสมควร.” วารสารนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง 4. 2 (กรกฎาคม - ธันวาคม 2564): 63 .

⁷ มาตราลัทธิ ออรุง โรจน์. หลักการคุ้มครองสิทธิเด็กภายใต้แนวคิดเกี่ยวกับประโยชน์สูงสุดของเด็ก (งานวิจัยคณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์). พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์เดือนตุลา, 2562.

⁸⁸ พีรณชัย ภาคินทร และอภิวรรณ หวังเจริญไพศาล, คำสาปวัย 15: สังคมประบาง เยาวชนอ่อนแอ ใครต้องแก้ปัญหาอาชญากรเด็ก? [Online], Available URL: <https://theactive.thaipbs.or.th/read/criminal-child>, 2568 (ธันวาคม, 13).

⁹ วรภัทร รัตนพานิชย์. กระบวนการติดตามเด็กและเยาวชนกระทำผิดคิดภายหลังออกจากกระบวนการยุติธรรม. วารสารสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ 45. 1 (มกราคม - มิถุนายน 2562): 374.

อยู่ และเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้กระบวนการยุติธรรมเยาวชนไม่สามารถรับมือกับแนวโน้มการก่ออาชญากรรมของเด็กและเยาวชนที่เพิ่มขึ้นได้อย่างมีประสิทธิภาพ แม้ว่ากระบวนการยุติธรรมเยาวชนจะมีเจตนารมณ์เพื่อคุ้มครองและฟื้นฟูเด็ก แต่ในทางปฏิบัติยังคงมีลักษณะการควบคุมมากกว่าการเยียวยา อันอาจนำไปสู่การละเมิดสิทธิของเด็กและเยาวชน ทำให้เกิดคำถามว่ากระบวนการยุติธรรมเยาวชนของไทยในปัจจุบันยังตอบสนองต่อสภาพสังคมและความเปลี่ยนแปลงได้เพียงใด เนื่องจากโครงสร้างและกลไกการดำเนินงานจำนวนมากไม่น้อยยังคงยึดติดกับกรอบความคิดเชิงลงโทษและการรักษาความสงบเรียบร้อยเป็นศูนย์กลาง มากกว่าการมองเด็กในฐานะปัจเจกบุคคลที่มีสิทธิ ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ และศักยภาพในการพัฒนา ยิ่งไปกว่านั้น กระบวนการยุติธรรมเยาวชนของไทยยังเผชิญความท้าทายจากการเปลี่ยนแปลงของรูปแบบอาชญากรรมและบริบททางสังคมร่วมสมัย ไม่ว่าจะเป็นอาชญากรรมที่เกี่ยวข้องกับเทคโนโลยี ความรุนแรงเชิงโครงสร้าง ความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจและสังคม ตลอดจนปัญหาครอบครัวและชุมชนที่อ่อนแอ หากระบบยังคงมุ่งใช้มาตรการควบคุมเป็นคำตอบหลัก ย่อมไม่สามารถแก้ไขรากเหง้าของปัญหาการกระทำผิดของเด็กได้อย่างยั่งยืน และอาจทำให้การกระทำผิดซ้ำยังคงดำรงอยู่ ดังประเด็นปัญหาดังต่อไปนี้

ประเด็นปัญหาที่หนึ่ง ปัญหาเกี่ยวกับการกำหนดโทษผู้กระทำความผิดที่เป็นเด็กที่ในคดีร้ายแรงตามมาตรา 74 แห่งประมวลกฎหมายอาญา

ในประเทศไทย การกำหนดโทษผู้กระทำความผิดที่เป็นเด็กในคดีร้ายแรงยึดหลักการคุ้มครองเด็กตามประมวลกฎหมายอาญาและพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัว โดยเน้นการฟื้นฟูมากกว่าการลงโทษแบบผู้ใหญ่ เพื่อให้โอกาสเด็กกลับตัวเป็นพลเมืองดีได้¹⁰ ทั้งนี้ ตามมาตรา 74 แห่งประมวลกฎหมายอาญา เป็นบทบัญญัติที่มุ่งคุ้มครองสิทธิเด็กกลับกำหนดการยกเว้นความรับผิดชอบทางอาญาสำหรับเด็กอายุต่ำกว่า 12 ปีแต่ยังไม่เกิน 15 ปีที่กระทำความผิด โดยศาลมีอำนาจเพียงใช้มาตรการทางสังคม เช่น การว่ากล่าวตักเตือน การสั่งให้บิดามารดาควบคุมดูแล หรือการส่งเด็กไปเข้ารับการฝึกอบรม ทั้งนี้เนื่องจากกฎหมายถือว่าเด็กในวัยดังกล่าวยังไม่มีวุฒิภาวะทางสติปัญญาและอารมณ์เพียงพอที่จะตระหนักถึงผลแห่งการกระทำของตน จึงสมควรเน้นการฟื้นฟูมากกว่าการลงโทษ อย่างไรก็ตาม ในทางปฏิบัติพบว่ามีเด็กอายุต่ำกว่า 15 ปีบางส่วนกระทำความผิดร้ายแรง เช่น ฆาตกรรม ข่มขืน หรือกระทำการใช้ความรุนแรงที่เกินกว่าขอบเขตของพฤติกรรมเด็กทั่วไป ส่งผลให้เกิดข้อสงสัยในเชิงสังคมและกฎหมายว่า เด็กเหล่านี้ควรได้รับข้อยกเว้นจากความรับผิดชอบทางอาญาเช่นเดียวกับเด็กทั่วไปหรือไม่ เพราะการยกเว้นโทษโดยไม่พิจารณาระดับเจตนาและความร้ายแรงของการกระทำ อาจสร้างความไม่เป็นธรรมต่อผู้เสียหายและสังคม อีกทั้งอาจบั่นทอนความเชื่อมั่นในกระบวนการยุติธรรม ดังนั้น มาตรา 74 แม้จะมีเจตนารมณ์ที่ดีในการคุ้มครองเด็ก แต่ควร

¹⁰ อัจฉริยา ชูตินันท์. “การดำเนินกระบวนการพิจารณาคดีของศาลเยาวชนและครอบครัวกรณีของเด็กและเยาวชนกระทำความผิดอาญาร้ายแรงตามกฎหมายของประเทศไทย.” วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ 10. ฉบับพิเศษ (กรกฎาคม – ธันวาคม 2562): 264.

เนื่องจากพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 เป็นกฎหมายที่กำหนดขั้นตอนและวิธีการพิจารณาคดีเด็กและเยาวชนตั้งแต่ขั้นตอนการจับกุม การสอบสวน จนถึงขั้นการพิจารณาคดีและพิพากษาในชั้นศาล¹³ ซึ่งตามมาตรา 97 แห่งพระราชบัญญัติฉบับนี้ได้กำหนดเกี่ยวกับอำนาจหน้าที่ของศาลไว้ว่า ให้นุคคลใดอายุยังไม่เกินยี่สิบปีบริบูรณ์กระทำความผิดและเป็นคดีที่อยู่ในอำนาจศาลที่มีอำนาจพิจารณาคดีธรรมดา ถ้าศาลพิจารณาเห็นว่าบุคคลนั้นยังมีสภาพเช่นเดียวกับเด็กหรือเยาวชน โดยให้มีอำนาจส่งโอนคดีไปพิจารณาในศาลเยาวชนและครอบครัวที่มีอำนาจและให้ถือว่าบุคคลนั้นเป็นเด็กหรือเยาวชน¹⁴ และกรณีคดีอาญาที่อยู่ในอำนาจศาลเยาวชนและครอบครัว ถ้าศาลเยาวชนและครอบครัวพิจารณาเห็นว่าในขณะที่กระทำความผิด หรือในระหว่างการพิจารณาเด็กหรือเยาวชนที่ต้องหาว่ากระทำความผิดมีสภาพเช่นเดียวกับบุคคลที่มีอายุตั้งแต่สิบแปดปีบริบูรณ์ขึ้นไป ให้นำอำนาจส่งโอนคดีไปพิจารณาในศาลที่มีอำนาจพิจารณาคดีธรรมดาได้ และในทางกลับกัน หากศาลเยาวชนเห็นว่าเด็กหรือเยาวชนมีสภาพร่างกายหรือจิตใจเสมือนผู้ใหญ่ ก็มีอำนาจส่งโอนคดีไปให้ศาลทั่วไปพิจารณาได้เช่นกัน อย่างไรก็ตาม การกำหนดเกณฑ์พิจารณาโอนคดีตามบทบัญญัติดังกล่าวมีความไม่ชัดเจน เพราะใช้ถ้อยคำกว้างและคลุมเครือ เช่น “สภาพร่างกาย สภาพจิตใจ สติปัญญา และนิสัย” ซึ่งเปิดช่องให้ศาลใช้ดุลพินิจได้อย่างกว้างขวางโดยไม่มีมาตรฐานกลางที่แน่นอน ส่งผลให้เกิดความเหลื่อมล้ำในการใช้ดุลพินิจของศาลในการบังคับใช้กฎหมายอันอาจกระทบต่อสิทธิของเด็กหรือเยาวชนบางราย ทั้งยังไม่สอดคล้องกับหลักการคุ้มครองสิทธิเด็กตามรัฐธรรมนูญและอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก ทั้งนี้ ควรมุ่งสร้างมาตรฐานกลาง ลดช่องว่างของดุลพินิจ และยืนยันหลัก “ประโยชน์สูงสุดของเด็ก” เพื่อให้กระบวนการยุติธรรมเยาวชนของไทยมีความเป็นธรรม โปร่งใส และสอดคล้องกับหลักสิทธิมนุษยชนในระดับสากล

จากการศึกษาปัญหากฎหมายเกี่ยวกับกระบวนการพิจารณาและฟื้นฟูเด็กและเยาวชนผู้กระทำความผิด ผู้ศึกษาขอเสนอแนะแนวทางในการแก้ไขปัญหาในแต่ละประเด็นที่เกิดขึ้น ดังต่อไปนี้

1. ปัญหาเกี่ยวกับการกำหนดโทษผู้กระทำความผิดที่เป็นเด็กที่ในคดีร้ายแรง ตามมาตรา 74 แห่งประมวลกฎหมายอาญา

เดิมประมวลกฎหมายอาญา

มาตรา 74 บัญญัติว่า “เด็กอายุกว่าสิบสองปีแต่ยังไม่เกินสิบห้าปี กระทำการอันกฎหมายบัญญัติเป็นความผิด เด็กนั้นไม่ต้องรับโทษ แต่ให้ศาลมีอำนาจที่จะดำเนินการ ดังต่อไปนี้

¹³ กัสสร เรื่องฤทธิ์. “ปัญหาการบังคับใช้พระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัว และวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553.” วิทยานิพนธ์คณะนิติศาสตร์. มหาวิทยาลัยศรีปทุม, 2562.

¹⁴ ชिरยุท สุทธิวาริ. “มาตรการพิเศษในการแก้ไขปัญหาคดีกระทำความผิดของเด็กและเยาวชน.” วิทยานิพนธ์นิติศาสตร์มหาบัณฑิต. คณะนิติศาสตร์. มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, 2561.

(1) ว่ากล่าวตักเตือนเด็กนั้นแล้วปล่อยตัวไป และถ้าศาลเห็นสมควรจะเรียกบิดา มารดา ผู้ปกครอง หรือบุคคลที่เด็กนั้นอาศัยอยู่มาดักเตือนด้วยก็ได้

(2) ถ้าศาลเห็นว่าบิดา มารดา หรือผู้ปกครองสามารถดูแลเด็กนั้นได้ ศาลจะมีคำสั่งให้มอบตัวเด็กนั้นให้แก่บิดา มารดา หรือผู้ปกครองไป โดยวางข้อกำหนดให้บิดา มารดา หรือผู้ปกครองระวังเด็กนั้นไม่ให้ก่อเหตุร้ายตลอดเวลาที่ศาลกำหนดซึ่งต้องไม่เกินสามปีและกำหนดจำนวนเงินตามที่เห็นสมควรซึ่งบิดา มารดา หรือผู้ปกครองจะต้องชำระต่อศาลไม่เกินครั้งละหนึ่งหมื่นบาท ในเมื่อเด็กนั้นก่อเหตุร้ายขึ้น แต่ถ้าเด็กนั้นอาศัยอยู่กับบุคคลอื่นนอกจากบิดา มารดา หรือผู้ปกครอง และศาลเห็นว่าไม่สมควรจะเรียกบิดา มารดา หรือผู้ปกครองมาวางข้อกำหนดดังกล่าวข้างต้น ศาลจะเรียกตัวบุคคลที่เด็กนั้นอาศัยอยู่มาสอบถามว่าจะยอมรับข้อกำหนดที่บัญญัติไว้สำหรับบิดา มารดา หรือผู้ปกครองดังกล่าวมาข้างต้นหรือไม่ก็ได้ ถ้าบุคคลที่เด็กนั้นอาศัยอยู่ยอมรับข้อกำหนดเช่นนั้น ก็ให้ศาลมีคำสั่งมอบตัวเด็กให้แก่บุคคลนั้นไปโดยวางข้อกำหนดดังกล่าว

(3) ส่งตัวเด็กนั้นไปยังสถานศึกษา หรือสถานฝึกและอบรม หรือสถานแนะนำทางจิต หรือสถานที่ซึ่งจัดตั้งขึ้นเพื่อฝึกและอบรมเด็ก ตลอดระยะเวลาที่ศาลกำหนด แต่ไม่ให้เกินกว่าวันที่เด็กนั้นจะมีอายุครบสิบแปดปี

ในกรณีที่ศาลมอบตัวเด็กให้แก่บิดา มารดา ผู้ปกครอง หรือบุคคลที่เด็กนั้นอาศัยอยู่ตาม (2) ศาลจะกำหนดเงื่อนไขเพื่อคุ้มครองประพฤติดังเด็กนั้นเช่นเดียวกับที่บัญญัติไว้ในมาตรา 56 ด้วยก็ได้ ในกรณีเช่นว่านี้ ให้ศาลแต่งตั้งพนักงานคุมประพฤติหรือพนักงานอื่นใดเพื่อคุ้มครองประพฤติดังเด็กนั้น

ในกรณีที่เด็กนั้น ไม่มีบิดา มารดา หรือผู้ปกครอง หรือมีแต่ศาลเห็นว่าไม่สามารถดูแลเด็กนั้นได้ หรือในกรณีที่เด็กอาศัยอยู่กับบุคคลอื่นนอกจากบิดา มารดา หรือผู้ปกครอง และบุคคลนั้นไม่ยอมรับข้อกำหนดดังกล่าวใน (2) ศาลจะมีคำสั่งให้มอบตัวเด็กนั้นให้อยู่กับบุคคลหรือองค์การที่ศาลเห็นสมควร เพื่อดูแล อบรม และสั่งสอนตามระยะเวลาที่ศาลกำหนดก็ได้ในเมื่อบุคคลหรือองค์การนั้นยินยอม ในกรณีเช่นว่านี้ ให้บุคคลหรือองค์การนั้นมีอำนาจเช่นผู้ปกครองเฉพาะเพื่อดูแล อบรม และสั่งสอน รวมตลอดถึงการกำหนดที่อยู่และการจัดให้เด็กมีงานทำตามสมควรหรือให้ดำเนินการคุ้มครองสวัสดิภาพเด็กตามกฎหมายว่าด้วยการนั้นก็ได้

คำสั่งของศาลดังกล่าวใน (2) (3) วรรคสอง และวรรคสามนั้น ถ้าในขณะใดภายในระยะเวลาที่ศาลกำหนดไว้ ความปรากฏแก่ศาล โดยศาลรู้เองหรือตามคำเสนอของผู้มีส่วนได้เสีย พนักงานอัยการ หรือบุคคลหรือองค์การที่ศาลมอบตัวเด็กเพื่อดูแล อบรม และสั่งสอน หรือเจ้าพนักงานว่าพฤติการณ์เกี่ยวกับคำสั่งนั้นได้เปลี่ยนแปลงไป ก็ให้ศาลมีอำนาจเปลี่ยนแปลงแก้ไขคำสั่งนั้นหรือมีคำสั่งใหม่ตามอำนาจในมาตรานี้”

เพิ่มวรรคสี่ ในมาตรา 74 เป็น

“หากการกระทำของเด็กอายุกว่าสิบสองปีแต่ไม่เกินสิบห้าปี ตามวรรคหนึ่ง เป็นการกระทำ ความผิดอุกฉกรรจ์ร้ายแรง ให้ศาลมีอำนาจพิจารณาลงโทษและส่งตัวผู้กระทำความผิดเข้ารับการควบคุม ฝึกอบรม หรือฟื้นฟูในสถานพินิจหรือสถานแรกรับตลอดระยะเวลาที่ศาลกำหนด แต่ไม่เกินกว่าวันที่เด็ก นั้นจะมีอายุครบยี่สิบปี ทั้งนี้ ต้องคำนึงถึงความหนักเบาแห่งการกระทำ ความเสียหายที่เกิดขึ้น พฤติการณ์ แห่งคดี และประโยชน์สูงสุดของเด็ก”

2. ปัญหาเกี่ยวกับการกำหนดลดมาตราส่วนโทษของผู้กระทำความผิดร้ายแรงตามมาตรา 75 แห่ง ประมวลกฎหมายอาญา

เดิม ประมวลกฎหมายอาญา

มาตรา 75 บัญญัติว่า “ผู้ใดอายุกว่าสิบห้าปีแต่ต่ำกว่าสิบแปดปี กระทำการอันกฎหมายบัญญัติ เป็นความผิด ให้ศาลพิจารณาถึงความรู้ผิดชอบและสิ่งอื่นที่พึงระวังเกี่ยวกับผู้นั้น ในอันที่จะควรวินิจฉัยว่าสมควรพิพากษาลงโทษผู้นั้นหรือไม่ ถ้าศาลเห็นว่าไม่สมควรพิพากษาลงโทษก็ให้จัดการตามมาตรา 74 หรือ ถ้าศาลเห็นว่าสมควรพิพากษาลงโทษ ก็ให้ลดมาตราส่วนโทษที่กำหนดไว้สำหรับความผิดลงกึ่งหนึ่ง”

แก้ไขมาตรา 75 เป็น

“ผู้ใดอายุกว่าสิบห้าปีแต่ต่ำกว่าสิบแปดปี กระทำการอันกฎหมายบัญญัติเป็นความผิด ให้ศาล พิจารณาถึงความรู้ผิดชอบและสิ่งอื่นที่พึงระวังเกี่ยวกับผู้นั้น ในอันที่จะควรวินิจฉัยว่าสมควรพิพากษาลงโทษผู้นั้นหรือไม่ ถ้าศาลเห็นว่าไม่สมควรพิพากษาลงโทษก็ให้จัดการตามมาตรา 74 หรือถ้าศาลเห็นว่าสมควร พิจารณาพิพากษาลงโทษ ก็ให้ลดมาตราส่วนโทษที่กำหนดไว้สำหรับความผิดลงหนึ่งในสาม”

3. ปัญหาเกี่ยวกับการใช้อำนาจหน้าที่ศาลในการพิจารณาโอนคดี ตามมาตรา 97 พระราชบัญญัติ ศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553

เดิม มาตรา 97 พระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและ ครอบครัว พ.ศ. 2553 บัญญัติว่า “เพื่อประโยชน์แห่งพระราชบัญญัตินี้ บุคคลใดอายุยังไม่เกินยี่สิบปีบริบูรณ์ กระทำความผิดและเป็นคดีที่อยู่ในอำนาจศาลที่มีอำนาจพิจารณาคดีธรรมดา ถ้าศาลนั้นพิจารณาโดยคำนึงถึง สภาพร่างกาย สภาพจิต สติปัญญา และนิสัยแล้ว เห็นว่าบุคคลนั้นยังมีสภาพเช่นเดียวกับเด็กหรือเยาวชน ให้ มีอำนาจส่ง โอนคดีไปพิจารณาในศาลเยาวชนและครอบครัวที่มีอำนาจและให้ถือว่าบุคคลนั้นเป็นเด็กหรือ เยาวชน

คดีอาญาที่อยู่ในอำนาจศาลเยาวชนและครอบครัว ถ้าศาลเยาวชนและครอบครัวพิจารณาโดย คำนึงถึงสภาพร่างกาย สภาพจิต สติปัญญา และนิสัยแล้ว เห็นว่าในขณะที่กระทำความผิด หรือในระหว่างการ พิจารณา เด็กหรือเยาวชนที่ต้องหาว่ากระทำความผิดมีสภาพเช่นเดียวกับบุคคลที่มีอายุตั้งแต่สิบแปดปี บริบูรณ์ขึ้นไป ให้มีอำนาจส่ง โอนคดีไปพิจารณาในศาลที่มีอำนาจพิจารณาคดีธรรมดาได้”

เพิ่มบทบัญญัติมาตรา 97 วรรคสาม เป็น

“ในกรณีตามวรรคสอง ในกรณีที่ในระหว่างพิจารณาคดี เพื่อประโยชน์สูงสุดของเด็กหรือเยาวชน ศาลต้องสั่งให้ผู้เชี่ยวชาญด้านการแพทย์ นักจิตวิทยา นักสังคมสงเคราะห์ นักพัฒนาการเด็ก หรือนักจิตเวช หรือการคุ้มครองสวัสดิภาพหรือผู้เชี่ยวชาญด้านอื่น ทำการประเมินและจัดทำรายงานเสนอความเห็นเกี่ยวกับสภาพร่างกาย สภาพจิต สวัสดิภาพและความเป็นอยู่ของเด็ก เยาวชนต่อศาลก่อน”

เอกสารอ้างอิง

- ธีรยุทธ สุทธิวารีย์. “มาตรการพิเศษในการแก้ไขปัญหาการกระทำความผิดของเด็กและเยาวชน.” วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต. คณะนิติศาสตร์. มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, 2561.
- นวพร สุนันท์ลีگانนท์ และคณะ. **หลักการและกฎหมายเกี่ยวกับการดูแลเด็กนอกระบบการศึกษา (General Principles and Laws for Supporting Out-of-School Children)**. พิมพ์ครั้งที่ 1. ปทุมธานี: บริษัท นัชชาวัตน์ จำกัด, 2564.
- ประเทือง ธนิยผล. **กฎหมายเกี่ยวกับการกระทำของเด็กและเยาวชนและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว (Law on Juvenile Delinquency and Procedure of the Juvenile and Family Court)**. พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2562.
- ปิ่นฉวี อภิโชติเฉลิมรัฐ. “หลักประโยชน์สูงสุดของเด็กกับการลงโทษทางร่างกายตามสมควร.” **วารสารนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง** 4. 2 (กรกฎาคม - ธันวาคม 2564): 63 .
- พรรณรัตน์ เกียรติวัฒนา. **สิทธิเด็กกับการกระทำความผิด**. กรุงเทพฯ: สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ, 2561.
- พิรคนย์ ภาทีเนตร และอภิวรรณ หวังเจริญไพศาล, **คำสาปวัย 15: สังคมเปราะบาง เยาวชนอ่อนแอ ใครต้องแก้ปัญหาอาชญากรเด็ก?** [Online], Available URL: <https://theactive.thaipbs.or.th/read/criminal-child>, 2568 (ธันวาคม, 13).
- ภัสสร เรืองฤทธิ์. “ปัญหาการบังคับใช้พระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัว และวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553.” วิทยานิพนธ์คณะนิติศาสตร์. มหาวิทยาลัยศรีปทุม, 2562.
- มาตราลักษณ์ ออรุ่งโรจน์. **หลักการคุ้มครองสิทธิเด็กภายใต้แนวคิดเกี่ยวกับประโยชน์สูงสุดของเด็ก (งานวิจัยคณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์)**. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์เดือนตุลา, 2562.
- ลาวัลย์ หอมสุวรรณ. “ปัญหาการคุ้มครองสิทธิเด็กและเยาวชนที่เกี่ยวกับพระราชบัญญัติคนเข้าเมือง พ.ศ. 2522.” วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยศรีปทุม, 2566.
- วรภัทร รัตนาพาณิชย์. **กระบวนการติดตามเด็กและเยาวชนกระทำความผิดภายหลังออกจากกระบวนการยุติธรรม**. **วารสารสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์** 45. 1 (มกราคม - มิถุนายน 2562): 374.
- ศันสนีย์ ฉลุศรี. **การคุ้มครองสิทธิของเด็กขึ้นก่อนฟ้องตามพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553**. ปทุมธานี , 2560.
- อัจฉริยา ชูตินันท์. “การดำเนินกระบวนการพิจารณาคดีของศาลเยาวชนและครอบครัวกรณีของเด็กและเยาวชนกระทำความผิดอาญาร้ายแรงตามกฎหมายของประเทศไทย.” **วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์** 10. ฉบับพิเศษ (กรกฎาคม – ธันวาคม 2562): 264.